

Stockholms Stadsbyggnadskontor
Registraturen
Box 8314
104 20 Stockholm

SVERIGES RIKSBANK
SE-103 37 Stockholm
(Brunkebergstorg 11)

Tel +46 8 787 00 00
Fax +46 8 21 05 31
registratorn@riksbank.se
www.riksbank.se

DNR 2013-250-ADM

ESTABLISHED 1668

Förändringar vid Brunkebergstorg

2013-03-27

Sveriges riksbank (Riksbanken) avger yttrande över förslaget till detaljplan (S-Dp 2012-13546-54). Riksbanken berörs framför allt av de förändringar som föreslås för fastigheterna Trollhättan 29, 30, 32 och 33. Yttrandet avser arkitektur, atmosfär, kulturhistoriska värden samt vissa säkerhetsfrågor.

Arkitektur

Riksbankshuset är en av efterkrigstidens mest uppmärksammade byggnadsverk i Sverige. Byggnaden som ritades av Peter Celsing är internationellt välkänd och ingår i en rad internationella översikter av nittonhundratalets arkitektur. Byggnaden är belägen som solitär i fonden av Brunkebergstorg vid torgets högsta punkt. Härifrån har Riksbanken utsikt ned mot Gamla Stan och österut mot Djurgården och ned mot de kommersiella bankerna vid Kungsträdgården. Placeringen kan sägas manifesteras institutionens centrala roll i det svenska samhället. Riksbanken har tidigare varit belägen vid Järntorget/Skeppsbron och på Helgeandsholmen. På båda platserna hade banken på samma sätt som nu en vid vy ut över staden och placeringen av riksbankshuset i ett strategiskt läge var ett medvetet val.

Riksbankshuset utformades med stor lyhördhet för den omgivande staden och byggnadens karaktäristiska takvåning som utformats som en veckad stålglaskonstruktion var ett svar på stadens krav att *byggnadens grundvolym inte skulle vara högre än balustraden på Stockholms slott*. Valet av fasad, svensk granit, och dess hantverksutförande gör Riksbankshuset till en unik byggnad som passar väl in i bilden av det moderna Stockholm. För Riksbanken var det en självklar ambition att anpassa byggnaden till den omgivande stadsbilden, en ambition som bör vara vägledande även för den nu diskuterade detaljplanen.

De nu föreslagna påbyggnaderna skulle märkbart försämra utsikten och insläppet av dagsljus i riksbankshuset. I kulturell och arkitektonisk mening så skulle dessutom påbyggnaderna trivialisera det arkitektoniska sammanhang som idag inramar Riksbanken. Den indelning och den höjd som byggnaderna i kvarteret Trollhättan

■ har idag, undantaget Trollhättan 33, uttrycker också en form av respekt för Riksbankens roll. Vidare kan man konstatera att det gatt som idag finns i gränsen mellan Trollhättan 29 och Trollhättan 33, som enligt förslaget ska stängas, utgör en både hälsosam indelning av det annars mycket stora kvarteret och en orienteringspunkt från Brunkebergstorg och Riksbanken österut. Påbyggnader av Trollhättan 30 (utmed Regeringsgatan) riskerar också att ta bort denna positiva egenskap i bebyggelsen.

Att nu bygga på ytterligare våningar på berörda fastigheter strider mot de idéer, som fanns när omdaningen av Stockholms city beslutades på 1960-talet. Stadsbyggnadskontoret uttalade också inför beslutet om detaljplanen för fastigheterna kring Brunkebergstorg att områdesplanen måste innehålla en samordning av alla husvolymerna runt Brunkebergstorg mot Sergels torg, mot Drottninggatan och mot Regeringsgatan. Dessutom ansåg byggnadskontoret att det var synnerligen angeläget att den, i förhållande till omgivande projekterad bebyggelse, noggrant avvägda byggnadshöjden respekterades. I och med att Swedbank nu lämnar Trollhättan 33 finns det ett utmärkt tillfälle att återgå till den ursprungliga detaljplanen. Detta genom att flytta fläktrummen från taket till källarplanet, som fastighetsägaren planerar att göra enligt den föreslagna detaljplanen. Detta skulle innebära att höjden på huset blir den ursprungligt tänkta.

Stadsrummets karaktär

Den föreslagna detaljplanen nämner att *en ökning av exploateringsgraden samt sammankoppling av kvarterets funktioner gör det angeläget att bevara de enskilda byggnadernas läsbarhet i syfte att bibehålla stadsrummets karaktär och skala*. Riksbanken har svårt att se att detta går att göra utan att ta hänsyn till de byggnader som ligger nära Galleriankvarteret, speciellt på Brunkebergstorg. Det står utom allt tvivel att fastigheterna Trollhättan 29, 32 och 33 kommer att väsentligt förändra bilden av övriga hus som ligger kring torget och detta gäller speciellt det i fonden liggande riksbankshuset.

Fastighetsägaren till Galleriankvarteret har i sin framställning sagt att man strävar efter ett levande city. Riksbanken ifrågasätter om ett hotell verkligen leder till ett levande torg. Erfarenheten från det hotell som har funnits på Brunkebergstorg sedan Riksdagen flyttade tillbaka till Helgeandsholmen kan med fog sägas vara en annan. Det är tydligt att hotellet inte har bidragit till att torget har levt upp. Om staden önskar berika folklivet och tryggheten i denna del av staden skulle en omvandling av fastigheten till bostadsfastighet sannolikt vara en mer framkomlig väg. Fastighetens i och för sig djupa husmått skulle knappast innebära något hinder med tanke på hur attraktivt kvarteret är. Plats för utevistelse för de boende skulle dessutom kunna ordnas på taken i kvarteret. Butiker i gatuplanen kan i kombination med andra förändringar på torget möjligen bidra till ett mer levande torg. Däremot är det svårt att se att själva påbyggnaderna av fastigheterna Trollhättan 29, 32 och 33 på något sätt skulle bidra till detta.

Riksbanken kan ha viss förståelse för att Galleriankvarterets ägare, när nu Swedbank kommer att lämna ett antal fastigheter i kvarteret, från fastighetsekonomiska utgångspunkter, vill ta tillfället i akt att utveckla kvarteret så mycket som möjligt och då också på höjden. Riksbanken är samtidigt övertygad om att Stockholms stad i sitt

■ övervägande också väger in andra värden inför sitt beslut. De föreslagna påbyggnaderna i kvarteret Trollhättan skulle påtagligt förändra ljuset, miljön och kontakten med himlen för alla de som vistas på Brunkebergstorg. Sett i detta perspektiv är det följaktligen föga troligt att påbyggnaderna skulle göra torget mer attraktivt att vistas på, snarare gäller det motsatta.

Kulturella värden

Samrådshandlingen tar upp berörda enskilda fastigheters kulturhistoriska klassning, det vill säga deras positiva bidrag till stadsbilden respektive deras höga kulturhistoriska värde. Riksbankshuset har av Stadsmuseet erhållit en blå klassificering vilket betyder att byggnaden dessutom har ett kulturhistoriskt värde, som motsvarar fordringarna för byggnadsminne i kulturminneslagen. Detta ligger också helt i linje med vad ordföranden i riksbankshusets byggnadskommitté, riksdagsmannen Erik Wärnberg, uttalade vid invigningen av riksbankshuset 1976, att *när riksdagen låter bygga ett nytt riksbankshus bygger man inte ett hus utan ett monument.*

För Riksbanken som fastighetsägare vid torget, är det svårt att se logiken i att fastigheterna, eftersom de nu uppfattas som så värdefulla som de kulturhistoriska klassningarna anger, närmast genomgående föreslås få påbyggnader som markant avviker från den karaktär som byggnaderna har idag. Påbyggnaderna framträder som uppbrutna och fragmenterade med stor omslutande yta kring små byggnader. På vilket sätt detta skulle utveckla de värden som anses finnas i byggnaderna idag är svårt att förstå.

Riksbankshuset har ett kulturhistoriskt värde som inget annat hus har runt Brunkebergstorg. Staden hade också mycket stora krav på husets utformning, vilka Riksbanken gick till mötes inför byggnationen. Det är därför rimligt att stadens krav på utformning av husen runt Brunkebergstorg även fortsättningsvis präglas av de grundläggande idéer, som staden då hade för Brunkebergstorg och dess omgivande fastigheter. Det innebär inte att fastigheterna inte kan förändras över tiden, men grundläggande idéer om utformningen av Stockholms kulturhistoriska byggnader och omgivande vyer över staden bör inte styras av enbart kommersiella och kortsiktiga intressen.

Det står helt klart att förslagen till påbyggnaderna innebär en väsentlig negativ förändring för riksbankshusets miljö såväl utomhus som inomhus och de riskerar därmed också att minska värdet på Riksbankens fastighet.

Avslutningsvis vill Riksbanken, i denna del, nämna att banken ser positivt på förslaget till ett förstärkt ost-västligt gångstråk genom Gallerian.

Säkerhetsfrågor

Många delar av Riksbankens arbetsområden är klassificerade som samhällsviktiga, vilket betyder att om delar skulle störas eller slås ut skulle detta få mycket kännbara effekter på samhället. Riksbankshuset har av Länsstyrelsen i Stockholms län förklarats som civilt skyddsobjekt. Detta ger också utökade befogenheter att skydda

riksbankshuset. Riksbanken ser också kontinuerligt över den hotbild som kan finnas mot riksbankshuset, Riksbankens verksamhet och dess medarbetare.

I de analyser som tagits fram under 2012 ser vi bland annat ett mycket starkt behov av att säkerställa att obehöriga fordon inte ska kunna komma alltför nära husets fasad, och det gäller hela fasaden. Vi har påbörjat ett projektarbete med målet att installera en barriär runt Riksbanken för att säkerställa vårt behov av detta skydd och vi har etablerat ett samarbete med berörda myndigheter. Vi vill här också påtala vikten av att en ombyggnation av fastigheterna utefter Malmskillnadsgatan och Brunkebergstorg inte får påverka vår möjlighet till detta skydd.

Det är under den kommande entreprenadtiden, oavsett hur detaljplanen kommer att se ut, särskilt viktigt att se till att riksbankshuset inte utsätts för en högre hotbild. En högre hotbild kan utgöras av uppställda byggbodas, förråd, containrar, stora fordon som är svåra att kontrollera.

Tydliga riktlinjer för entreprenörers etablering etc. måste därför utformas i samråd med Riksbankens säkerhetsfunktion. Detta är speciellt viktigt när det gäller kommande byggnadsarbeten i fastigheten Trollhättan 29 på Malmskillnadsgatan. Det måste också säkerställas att större fordon har ständig tillgång till riksbankshusets garagedfart från Malmskillnadsgatan.

Riksbanksfullmäktige har vid sitt sammanträde 2013-03-22 ställt sig bakom detta yttrande.

På direktionens vägnar:

Kerstin af Jochnick

Eva Cory

I beslutet har deltagit: Stefan Ingves, Karolina Ekholm, Per Jansson, Kerstin af Jochnick, Lars E.O. Svensson och Barbro Wickman-Parak
Föredragande har varit Kai Barvell